VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

Lausunto

VNK
Strategiaosasto

Tulevaisuusvaliokunta

Asia K 3/2021 vp Hallituksen vuosikertomus 2020

Aihe **Tulevaisuusselonteko**

1. Mietinnössään valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 2. osasta, Ratkaisuja työn murroksessa (VNS 5/2018 vp – EK 48/2018 vp) eduskunta edellytti, että valtioneuvosto: ”9. kehittää tulevaisuusselonteon vaikuttavuutta siten, että tulevaisuusselonteon valmistelu kiinnitetään paremmin ministeriöiden yhteiseen ja jatkuvaan ennakointiin; Ministeriöiden yhteisen ja jatkuvan tulevaisuustyön yhteen kerääwä julkaisu voi toimia tulevaisuusselonteon ensimmäisenä, yhteistä ymmärrystä rakentavana osana; Tulevaisuusselonteon toisessa osassa valtioneuvosto voi valintansa mukaan avata paremmin jonkin tai jotkut selvityksessä esille nousseista ilmiöistä; Selontekomenettely mahdollistaa samalla sen, että myös eduskunta voi ottaa kantaa sekä ministeriöiden tulevaisuustyöhön, että myös valtioneuvoston valitsemaan kärkiteemaan.” *Tulevaisuusvaliokunta on kiinnostunut siitä, miten tulevaisuusselonteon valmistelu on kiinnitetty ministeriöiden yhteiseen ja jatkuvaan ennakointiin sekä myös siitä, miten tulevaisuusselonteko ja ministeriöiden yhteinen ja jatkuva ennakointi kiinnittyvät jatkossa EU:n strategiseen ennakointiin.*

Tulevaisuusselontekomenettelyä on muutettu eduskunnan antamien ponsien mukaisesti selonteon vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Tulevaisuusselonteon valmistelu on kiinnitetty ministeriöiden yhteiseen ennakointiin. Valtioneuvoston kanslian koordinoima ministeriöiden yhteinen ennakointityöryhmä toimii tulevaisuusselonteon ensimmäisen osan, Seuraavien sukupolvien Suomi-skenaariotyön keskeisenä työryhmänä ja ministeriöiden edustajat ovat osallistaneet hallinnonalojensa ja verkostojensa asiantuntijat. Näin on luotu uutta toimintatapaa valtioneuvoston ennakointi- ja tulevaisuustyöhön ja syvennetty poikkihallinnollista yhteistyötä. Ennakoinnin jatkuvuuden varmistamiseksi valmistellaan toimintaympäristön jatkuvan seurannan mallia. Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen strategista päätöksentekoa tuetaan entistä vahvemmin ennakointi- ja tutkimustiedolla. Rakennamme edellytyksiä skenaariotyön hyödyntämiseen vahvemmin ja laajemmin valtioneuvoston strategisessa valmistelussa.

Selontekoon virkatyönä tuotettu ennakointitieto on kasvattanut valtionhallinnon ennakointikyvykkyyttä. Skenaariotyöskentelyn seurauksena valtioneuvoston ennakointimenetelmien osaaminen ja sisällöllinen osaaminen on kehittynyt. Työn tueksi ministeriöihin on perustettu tai hyödynnetty jo olemassa olevia ennakointityöryhmiä. Ministeriöt ovat myös alkaneet kehittää omaa ennakointikyvykkyyttään koulutuksilla ja hankkeilla. Haasteita yhteiselle ennakointityölle valtioneuvostokontekstissa asettaa ministeriöiden ennakointikyvykkyyden ja –valmiuden eritasoisuus sekä hierarkkinen ja jäykähkö hallinto vs. tulevaisuusajattelu ja -kuvittelu.

Prosessin aikana on käyty mittavaa poikkihallinnollista dialogia. Prosessin eri vaiheissa on järjestetty niin ministeriökohtaisia kuin poikkihallinnollisia työpajoja. Selonteon käsittelyyn on osallistunut kaikkien ministeriöiden johtoryhmät, sekä kaikkien ministeriöiden kansliapäälliköt. Muutostekijöiden analyysissä on luotu kullekin tunnistetulle muutostekijälle poikkihallinnollisia tiimejä, joihin on kuulunut 3-8 ministeriötä per teema. Aktiivinen poikkihallinnollinen dialogi Suomen tulevaisuuteen vaikuttavista muutostekijöistä jatkuu.

Uudella tulevaisuusselontekomenettelyllä on edistetty systeemistä ennakoivan hallinnon toteutumista: poikkihallinnollisuutta, ilmiölähtöisyyttä, vuorovaikutteisuutta, kompleksisuuden käsittelyä, dialogisuutta ja puntaroivaa keskustelua. Poikkeuksellisesta korona-ajasta huolimatta keskeistä valmistelulle on ollut yhteiskehittäminen, laaja osallistaminen ja yhteistyö.

Snellmaninkatu 1, Helsinki
Snellmansgatan 1, Helsingfors
PL 23, 00023 Valtioneuvosto
PB 23, 00023 Statsrådet
PUHELIN/TELEFON
0295 16001 (vaihde/växel)
FAKSI/FAX
(09) 1602 2165
kirjaamo@vnk.fi
registratorskontoret@vnk.fi

Skenaariotyö tukee valtioneuvoston yhteistä tulevaisuuskatsausta, joka sisältää hallinnonalakohtaiset vaikutusanalyysit. Skenaariotyö toimii viitekehyksenä toimintaympäristön jatkuvan seurannan kehittämisessä, luoden ennakoivaa tilannetietoisuutta ja tukien tilannekuvatoimintaa. Skenaariotyö syöttää myös valtioneuvoston selvitys- ja tutkimusteemojen tunnistamiseen tiedolla johtamisen tueksi. Skenaariotyötä voidaan hyödyntää myös ministeriöiden omissa suunnitteluprosesseissa. Selonteon ensimmäinen osa annetaan eduskunnalle syyskaudella 2021.

Kiinnittyminen EU:n strategiseen ennakointiin
Komissio esitteli syksyllä 2020 julkaisemassaan ensimmäisessä strategisessa ennakointiraportissa suunnitelmiaan ennakointityön kehittämiseksi. Eduskunnalle on lähetetty tästä E-kirje (E 130/2020 vp), josta eduskunnan tulevaisuusvaliokunta on myös antanut lausuntonsa (TuVL 3/2021 vp). Komission ennakointityö tukee jäsenvaltioiden pyrkimyksiä integroida strateginen ennakointi päätöksenteon prosesseihin. Myös valtioneuvoston ennakointityön kehittäminen jatkuu, erityisesti jatkuvan ennakoinnin osalta pohjautuen jatkuvaan toimintaympäristön seurantaan. Tuemme komission tavoitetta tuoda yhteen jäsenvaltioiden julkisia ennakointivalmiuksia ja luoda synergioita kansallisen ja EU-tason ennakointityössä. Ministeriön yhteinen ja jatkuva ennakointi kiinnittyy tulevaisuudessa vahvemmin EU:n strategiseen ennakointiin.

Komission ennakointiraportissa ehdotetaan jäsenvaltioille yhteisten viiteskenaarioiden kehittämistä. Suomessa parhaillaan tekeillä oleva tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa rakentaa Seuraavien sukupolvien Suomi –skenaariotyön kautta yhteistä ymmärrystä toimintaympäristön kokonaiskuvasta. Komission varapuheenjohtaja Šefčovič on nostanut tulevaisuusselontekomenettelyn ja eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan esille positiivisina esimerkkeinä ja korostanut, että Suomen kokemuksia on tärkeää jakaa laajasti. Euroopan komission kanssa on suunnitteilla yhteinen ennakointitilaisuus, jossa tulevaisuusselonteon ensimmäisen osa esitellään pääministerin johdolla. Suomella on tärkeä rooli suunnannäyttäjänä laajemman kansalaiskeskustelun sisällyttämisessä osaksi ennakointia. Hyvä esimerkki tästä on valtioneuvoston kanslian järjestämät tulevaisuusdialogit osana tulevaisuusselonteon valmistelua. Tulevaisuusdialogit toimivat mallina tulevaisuus- ja Eurooppaministeri Tuppuraisen johdolla käytäviin Euroopan tulevaisuuskonferenssikeskusteluihin kansalaisten kanssa.

Euroopan komission vuotuinen strateginen ennakointiraportti vuodelta 2021 valmistui juuri.

> 2. Mietinnössään valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 2. osasta, Ratkaisuja työn murroksessa (VNS 5/2018 vp – EK 48/2018 vp) eduskunta edellytti, että valtioneuvosto: ”10. kehittää teknologian eettistä arviointia ja teknologian yhteiskunnallisten vaikutusten arviointia verkostomaisesti esimerkiksi osana kansallista ennakointiverkostoa ja sen strategisia ennakointikeskittymiä.” *Tulevaisuusvaliokunta on kiinnostunut siitä, miten teknologian eettistä arviointia ja teknologian yhteiskunnallisten vaikutusten arviointia tehdään ja on kehitetty ponnen mukaisesti.*

Valtiovarainministeriö asettanut julkisen ja yksityisen sektorin yhteisen korkean tason neuvottelukunnan teknologia-alalle. Teknologianeuvottelukunnan tavoitteena on valmistella Suomelle hyvinvointia luova ja kilpailukykyä ohjaava teknologiapolitiikka, nostaa Suomen teknologiakyvykkyyttä, kehittää julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä ja vahvistaa Suomen johtavaa roolia teknologian hyödyntämisessä kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla. Ennakointiluotsi huomioi neuvottelukunnan työn tulokset teknologiaennakoinnin kehittämisessä.

Liite 1. Ppt-esitys

Lisätietoja: Jaana Tapanainen-Thiess, johtava asiantuntija, tulevaisuusselonteon pääsihteeri
Valtioneuvoston kanslia
jaana.tapanainen-thiess@gov.fi
050-4066871